

Achter vaders 'Playboys' vond psychiater geheime kamptekeningen

EXPOSITIE ACHTERGROND

Tekening die de Franse kunstenaar Georges Despaux maakte tijdens zijn verblijf in concentratiekamp Buchenwald van het afvoeren van lichamen.

©
Georges Despaux

Paul Bots

Wat hebben de verstopte tekeningen achter vaders 'Playboys' te maken met trauma's? Met de wetenschap dat trauma's niet alleen tussen de oren te zitten, maar ook tot lichamelijke klachten leiden en zelfs erfelijk zijn? Het antwoord ligt in Maastricht.

maastricht - Hij wil de bloeddruk meten, maar die is zo hoog dat het apparaat het niet aan kan. Vreemd. Want vlak daarvoor mat hij ook al een paar keer de bloeddruk van de Armeense vrouw in de behandelkamer. Daar waar bij een normaal mens de druk na elke meting afneemt, omdat de spanning wegebt, neemt bij deze vrouw de druk telkens toe. Tot ongekennde hoogte zelfs.

Despaux is overleden aan een leverontsteking. Die zou zomaar een effect kunnen zijn geweest van de aantasting van het afweersysteem door trauma.

Floris Vanmolkot, internist

Internist Floris Vanmolkot vertelt het verhaal in de Statenzaal van het gouvernement in Maastricht. De bankjes zijn gevuld met mensen die geïnteresseerd zijn in oorlogstrauma's en de effecten daarvan. Effecten die echt niet alleen tussen de oren zitten, wil Vanmolkot zijn toehoorders duidelijk maken. Immers: dan had hij als internist weinig te zoeken op een symposium over oorlogstrauma's.

De Armeense vrouw in Vanmolkots behandelkamer, bleek een oorlogstrauma te hebben. PTSS, oftewel een posttraumatische stressstoornis. En dat is niet alleen psychisch, maar het heeft ook invloed op lichamelijke dingen als de bloeddruk of de opslag van vet in het lichaam. PTSS kan chronische pijn en zelfs hartinfarcten veroorzaken.

Sterker nog. Trauma's kunnen zelfs erfelijk zijn, vertelt professor Bart Rutten. Hij is voorzitter van de universitaire vakgroep Psychiatrie en Neuropsychologie van het MUMC+ in Maastricht. „Trauma kan doorwerken op de tweede en derde generatie.” Bij proefdieren is het aangetoond. Proeven met mensen zijn moeilijk.

Dementie

Mensen met PTSS hebben bijna twee keer zoveel kans op dementie, vertelt ouderenpsychiater Sjacko Sobczak die voor de Universiteit Maastricht, de Hogeschool Rotterdam en geestelijke gezondheidsorganisatie Mondriaan werkt. Bij dementerenden komen vaak oude trauma's naar boven.

„Overlevingsmechanismen zoals hard werken of sporten kunnen dan vaak niet meer worden ingezet”, verklaart ze.

Bijna iedereen maakt wel eens iets traumatiserends mee, maar niet iedereen ondervindt daar de gevolgen van, stelt professor Koen Schuers die actief is voor de Maastrichtse universiteit en Mondriaan. Het levende bewijs daarvoor zit in de zaal. De 95-jarige professor en psychiater Herman van Praag overleefde concentratiekamp Theresienstadt en bracht vorig jaar een boek uit over zijn leven. „Ik weet dat ik een van de weinigen ben, maar ik kwam juist sterker terug uit de oorlog. Toen ik het kamp in ging was ik een verlegen jongetje. Ik kwam terug met een weerbaarheid, op het agressieve af.”

Je zou het bijna niet zeggen dat al deze deskundigen bijna twee uur lang praten op een bijeenkomst die het startsein vormt voor een expositie in het gouvernement. Daar hangen deze maand portretten en tekeningen die zijn gemaakt in concentratiekamp Buchenwald. Tekeningen die in het diepste geheim zijn gemaakt, soms op de achterkant van SS-brieven. De maker: Georges Despaux. Een Franse kunstenaar die in Buchenwald bevriend raakte met de Leuvense vader van psychiater Leo Vanmolkot, die op zijn beurt weer de vader is van internist Floris.

Playboys

„Despaux schonk de tekeningen in de jaren zestig aan papa”, vertelt Leo Vanmolkot. Vader vertelde tijdens zijn leven nooit over de oorlog. De tekeningen verstopte hij achter de *Playboys*, waar zijn zoons ze al snel ontdekten. Zoon Rik maakte er een boek over, en stelde de expositie samen die de voorbije jaren op twintig plaatsen in Frankrijk, België en Duitsland te zien was en nu dus in het gouvernement is opgesteld.

Vader Vanmolkot en vriend Despaux lijken redelijk zonder trauma's uit de oorlog te zijn gekomen. Het feit dat vader Vanmolkot vlak voor z'n dood een houtsnijwerk maakte op basis van de prent die Despaux maakte van een biddende man, geeft echter wel aan welke impact die tekening op hem had.

Internist Floris: „En Despaux is overleden aan een leverontsteking. Die zou zomaar een effect kunnen zijn geweest van de aantasting van het afweersysteem door trauma.”